

М. А. Лукша,
настаўнік пачатковых класаў вышэйшай катэгорыі
Жупранскай СШ Ашмянскага раёна

**Актыўная ацэнка як сродак фарміравання станоўчай матывацыі
да навучання**
Сістэма работы
па метадазе актыўнай ацэнкі з вучнямі пачатковых класаў

Каб дзіця за гады вучобы ў школе і за яе межамі магло дасягнуць пэўных поспехаў, неабходна на працягу многіх гадоў захоўваць станоўчую матывацыю да вучобы. У гутарках з настаўнікамі, якія працуюць у сярэдніх класах, вельмі часта чула, што ў вучняў прападае цікавасць да вучэбных заняткаў. Увогуле зніжаецца агульны ўзровень культуры вучэбнай працы. Як вынік – нізкая паспяховасць па ўсіх прадметах у тых вучняў, якія здольны вучыцца добра.

Мой шматгадовы вопыт работы ў пачатковых класах паказвае, што ў 1 і 2 класах з безадзнакавым навучаннем, у якіх сістэма кантролю і ацэнкі будзеца на змястоўна-ацэнкавай аснове, без выстаўлення адзнак, ствараюцца ўмовы для развіцця ў вучняў унутранай матывацыі да навучання. А бальная сістэма ацэньвання, якая пачынаецца з 3 класа, прыводзіць да таго, што ў дзяцей узнікае залежнасць ад чужога меркавання. Паступова адбываецца тое, што матывы спаборніцтва замяняюць пазнавальную цікавасць. Гэта зусім не спрыяе выхаванню ў дзяцей станоўчай матывацыі да навучання ў далейшым.

Таму вельмі важна, каб вучань ужо ў пачатковых класах усведамляў матывы навучання, бо ад гэтага залежыць, як у далейшым будзе праяўляцца яго інтэлектуальная і валявая актыўнасць, як будзе фарміравацца яго стаўленне да навучальнага працэсу ў цэлым.

Каб станоўчыя матывы былі не толькі свядомымі, але і рэальна-дзеяснымі, трэба весці працу па іх фарміраванні, пачынаючы з 1 класа.

Актуальнасць

У пачатковым зьяне вучань слаба разумее, для чаго ён вучыцца. Часцей за ўсё для бацькоў, настаўніка, дзеля адзнакі. Гэта стварае цяжкасці ў навучанні свядомага авалодання ведамі.

Тым не менш, малодшы школьны ўзрост добра падыходзіць для таго, каб закласці аснову ўмення і жадання вучыцца. Менавіта матывацыя аказвае самы вялікі ўплыў на прадукцыйнасць вучэбнага працэсу і вызначае паспяховасць вучняў у далейшым. Пры традыцыйным навучанні, калі ідзе ацэнка ведаў вучняў у балах, адзіным кантралёрам і ацэньшчыкам на ўроку з'яўляецца настаўнік. Пры гэтым ацэньваюцца толькі вынікі навучання. Як ідзе працэс засваення ведаў, застаецца па-за ўвагай, а змест таго, што будзе ацэньваецца, часта не зразумелы вучню.

Іншы раз адзнаку настаўнік выкарыстоўвае як сродак уздзеяння на вучня, каб прымусіць яго штосьці вывучыць, запомніць. Але са свайго асабістага вопыту магу сказаць, што такі падыход дэфармуе пазнавальныя матывы (з засваення ведаў – на атрыманне добрых адзнак). Акрамя гэтага вучні адчуваюць псіхалагічны дыскамфорт, няўпэўненасць з-за таго, што настаўнік можа выклікаць да дошкі, і вучань можна атрымаць дрэнную адзнаку. У далейшым, калі вучні пераходзяць у сярэдняе зьяно, яны пачынаюць спісваць, хлусіць. А большасць вучняў прывыкаюць да дрэнных адзнак, таму ў іх прытупляецца годнасць, яны становяцца раздражнёнымі, у іх зніжаецца ўзровень самаацэнкі, што прыводзіць да зніжэння матывацыі ўвогуле. Вучні, якія адчулі цяжкасці ў навучанні, увогуле перастаюць вучыцца, спадзеючыся на тое, што нейкія балы ім паставяць і ім гэтага дастаткова.

Як жа зрабіць так, каб вучні адчулі адказнасць за ўласнае навучанне і здолелі вучыцца самастойна? Як сфарміраваць у іх на пачатковай стадыі навучання станоўчую матывацыю? Адказ на гэтыя пытанні я знайшла падчас працы з прымяненнем метаду актыўнай ацэнкі, які дае магчымасць

стварыць умовы для фарміравання станоўчай матывацыі навучання. Менавіта гэта я лічу адной з галоўных мэт настаўніка пачатковых класаў.

Навукова - метадычнае абгрунтаванне

Матывацыя – агульная назва для працэсаў, метадаў, сродкаў пабуджэння вучня да актыўнай пазнаваўчай дзейнасці (motive – пабуджэнне).

Працэс фарміравання і замацавання ў школьнікаў станоўчых матываў навучальнай дзейнасці называецца *матывацыяй да вучэбнай дзейнасці*.

Вывучэннем матывацыі займаліся многія вучоныя, псіхалагі і класікі педагогікі (*Бажовіч Л. І., Гальперын П. Я., Лявонцьеў А. Н., Маркава А. К., Эльконін Д. Б., Выготский Л. С., Ильін Е. П., Курдзюкова Н. А і інш.*).

"Псіхалагічны закон абвяшчае: перш чым заклікаць дзіця да якой-небудзь дзейнасці, зацікаў яго ёю, паклапаціся пра тое, каб выявіць, што ён гатовы да гэтай дзейнасці, што ў яго напружаны ўсе сілы, неабходныя для яе", – сцвярджае Л.С.Выгоцкі. "Дзейнасці без матыву не бывае," – лічыць А.Н.Лявонцьеў.

Такім чынам, дзейнасць настаўніка, па меркаванні псіхологаў, мае вялікае значэнне для фарміравання станоўчай *матывацыі* да навучання. Калі настаўнік спрабуе заахвоціць вучня пагрозай і дрэннай адзнакай, а не арганізуе карэкцыйную работу па ліквідацыі прабелаў ў ведах і не стараецца заахвоціць кожны паспяховы крок вучня пры руху наперад, то немагчыма такімі дзеяннямі ўмацаваць жаданне дзяцей авалодваць ведамі і фарміраваць станоўчую матывацыю.

Вывучаючы літаратуру па дадзенай тэме, я зразумела, што развіццё вучэбнай матывацыі вучняў патрабуе ад настаўніка перш за ўсё творчага падыходу да сваёй дзейнасці. Я прыйшла да высновы, што для планамернага творчага росту неабходна пераасэнсаваць і перагледзець тэхналогіі навучання.

Я як настаўнік-практык з дастаткова вялікім стажам працы паспрабавала вырашыць праблему фарміравання станоўчай матывацыі да навучання, абапіраючыся на выкарыстанне метаду актыўнай ацэнкі.

Тэрмін актыўная ацэнка ўзнік у Вялікабрытаніі ў сярэдзіне 20 ст. Крыху пазней атрымаў там сваё распаўсюджванне. Гэты метады выкарыстоўвалі педагогі ЗША, Чэхіі, а затым і Польшы. Менавіта Польша ў апошнія гады паказала значнае паляпшэнне кампетэнцый у чытанні і прыродазнаўчых навук.

У Беларусі папулярызацыя метаду актыўнай ацэнкі пачалася ў 2009 г. дзякуючы выдатнаму польскаму педагогу Датуце Стэрна. У сваёй рабоце я абіраюся на кнігу «Актыўная ацэнка: Метадычны дапаможнік беларускага настаўніка», якая выдадзена ў 2011 годзе і стала вынікам беларуска-польскага супрацоўніцтва ў галіне метадычнай адукацыі. Тут змешчаны артыкулы М. І. Запрудскага, А. В. Радзевіч, М. В. Кудзейка.

М. І. Запрудскі надае вялікае значэнне правільнай арганізацыі кантрольна-ацэначнай дзейнасці і зваротнай сувязі на ўроку. А. В. Радзевіч разглядае праблему пастаноўкі мэт урока, як зрабіць іх дасягальнымі, каб урок стаў вынікам сумеснай дзейнасці настаўніка і вучня, прынес жадамы вынік. Што неабходна зрабіць, каб адзнака стала актыўнай, разважае М. В. Кудзейка. Ён ўпэўнены, што паслядоўнае выкарыстанне актыўнай ацэнкі ў навучальным працэсе школьнікаў дазволіць настаўніку зрабіць ацэнку не толькі актыўнай, але і выніковай.

У інтэрнэце распрацаваны сайт у дапамогу настаўнікам, якія прымяняюць у сваёй рабоце метады актыўнай ацэнкі – <http://aasenska.by>.

Выкарыстоўваючы распрацоўкі названых аўтараў, я паспрабавала вырашыць праблему матывацыі праз выкарыстанне метаду актыўнай ацэнкі на сваіх уроках.

Мэта педагогічнай дзейнасці. Стварыць умовы для фарміравання станоўчай матывацыі навучання, сродкамі выкарыстання метаду актыўнай ацэнкі.

Задачы педагогічнай дзейнасці заключаюцца ў тым, каб вучыць дзіця:

1) усведамляць, чаму і для чаго яму трэба вывучыць дадзеную частку

праграмы, што менавіта ён павінен выканаць, каб паспяхова вырашыць асноўную навучальную задачу;

2) дзейнічаць такім чынам, каб займаць актыўнае месца ў навучанні і адчуваць сябе вядучым у пазнаваўчым працэсе;

3) аналізаваць зробленае, супастаўляць дасягнутае з пастаўленай мэтай, ацэньваць сваю дзейнасць

Сутнасць вопыту

Для вырашэння пастаўленых задач важна, пачынаючы з 1 класа, сфарміраваць навучальна-пазнаваўчы матыў – цікавасць не толькі да новых ведаў, але да спосабаў іх набыцця. Дасягнуць гэтай мэты можна пры ўмове сістэматычнага ўкаранення ў практыку навучання метаду актыўнай ацэнкі.

Я б выдзеліла асноўныя элементы, якія прыводзяць да фарміравання ў вучняў станоўчай матывацыі навучання:

- разуменне вучнямі мэты на кожным уроку (для чаго яны павінны працаваць на ўроку і што павінны ведаць);
- веданне крытэрыяў, з дапамогай якіх будуць ацэньвацца ў канцы ўрока (за што ім будзе пастаўлена адзнака);
- вктывізацыя мыслення вучняў шляхам фармуліроўкі ключавага пытання (інтрыга ўрока), прымяненне метаду не падымання рукі пры адказе;
- уменне вучняў бачыць свае поспехі і недапрацоўкі, вызначаць далейшы шлях навучання (зваротная сувязь).

Апісанне тэхналогіі вопыту

Выкарыстанне гэтых элементаў АА пачынаю з 1 класа і працягваю прымяняць іх на працягу ўсяго перыяду навучання ў пачатковай школе. Пры гэтым метады АА выкарыстоўваю на кожным уроку.

Даследванні псіхолагаў паказалі: для таго, каб у вучняў выпрацаваць правільныя адносіны да вучобы, змястоўнай яе матывацыі, яе трэба будаваць адмысловым чынам. Вучэбная дзейнасць павінна мець сваю асабістую

структуру з такімі кампанентамі, як вучэбная сітуацыя, задача, вучэбныя дзеянні, кантроль і ацэнка. На іх думку, вывучэнне кожнай тэмы ўрока павінна складацца з трох асноўных этапаў, якія, зыходзячы з іх прызначэння, можна назваць так:

1. матывацыйны;
2. аперацыйна-пазнавальны;
3. рэфлексійна-ацэначны.

Гэтыя этапы адпавядаюць этапам урока згодна з АА. (Дадатак 1)

I этап – матывацыйны.

На гэтым этапе вельмі важна, каб вучань ўсведамляў, чаму і для чаго яму трэба вывучыць дадзеную частку праграмы, што менавіта ён павінен выканаць, каб паспяхова вырашыць асноўную вучэбную задачу. Гэтаму садзейнічаюць наступныя **тры вучэбныя дзеянні**:

- ✓ паведамленне тэмы ўрока;
- ✓ фармуліроўка мэты ўрока на мове вучняў;
- ✓ дакладнае акрэсліванне момантаў (НАШТОБУЗУ).

Вялікую ролю ў стварэнні матывацыі адыгрываюць мэты ўрока. Таму планаванне ўрока па метаду АА пачынаю з абдумвання і пастаноўкі мэт урока. Я стаўлю перад сабой наступныя пытанні:

- ✓ Для чаго я выкладаю вучням гэты матэрыял? Куды я рухаюся і чаго хачу дасягнуць?
- ✓ Што вучні ўжо ведаюць па гэтай тэме? Як прадставіць мэты ўрока вучням?

Мэты павінны:

1) задавальняць патрабаванням навучальнай праграмы (для гэтага вылучаю галоўнае, істотнае, "лепш менш, ды лепш");

2) быць дасягальнымі і пэўнымі, каб па выніках у канцы ўроку можна было меркаваць, ці дасягнуты яны (для гэтага неабходна ўлічваць магчымасці і здольнасці вучняў і настаўніка);

3) быць абмежаванымі ў часе, гэта значыць выканальнымі ў вызначаным часавым вымярэнні (занятак – 45 мінут).

Навучальную (дыдактычную) мэту ўрока сфармуляваць проста: пералічваю веда і дзеянні, якімі будуць валодаць вучні. Пры падвядзенні вынікаў ўрока і я, і вучань змогуць ацаніць, наколькі яны дасягнулі мэты, убачыць, чаму радавацца і над чым яшчэ неабходна папрацаваць.

Напрыклад:

Да заканчэння ўрока вучні будуць ведаць, якія члены сказа называюцца аднароднымі; вучні змогуць, напрыклад:

- рашыць задачу на сустрэчны рух;
- выканаць тэст (дадаецца);
- разабраць сказ па членах сказа;
- правільна запоўніць табліцу мер даўжыні.

Прыведзеныя варыянты даюць магчымасць напрыканцы ўрока мне і вучням убачыць і ацаніць ступень дасягнення мэты кожным навучэнцам. Гэта робіцца з дапамогай праверачных заданняў (звычайна адзін варыянт), якія атрымліваюць усе вучні.

Што датычыцца **выхаваўчай і развіццёвай мэты**, то тут часам узнікаюць цяжкасці. Каб і гэтыя мэты былі канкрэтнымі, мелі вымяральныя параметры і былі рэалізаваны на працягу 45 мінут урока, стараюся выразна ўявіць, якія прыёмы і стратэгіі будуць садзейнічаць развіццю памяці, крытычнага і лагічнага мыслення, увагі і г. д.

Напрыклад, напрыканцы ўрока вучні :

- змогуць устанаўліваць узаемасувязь пры множанні на адназначны і круглы двухзначны лік;
- будуць умець вылучаць галоўнае ў матэрыяле (развіццё лагічнага мыслення);

- складаць тэкст з 3–4 сказаў з выкарыстаннем аднародных членаў сказа;
- даваць поўныя адказы на пытанні настаўніка (развіццё вуснага маўлення вучняў);
- знаходзіць вывучаныя арфаграмы ў словах (развіццё аграфічнай пільнасці).

Выхаваўчыя мэты маюць на ўвазе фарміраванне пэўных рыс характару асобы (адказнасці, патрыятызму, талерантнасці, дапытлівасці і інш.) Але немагчыма на працягу 45 мінут выхаваць патрыёта або адказнага чалавека. Тым не менш урок дае ўнікальныя магчымасці для ўплыву на станаўленне многіх якасцей асобы вучня. Урок павінен быць накіраваны на выхаванне правільнага стаўлення да агульначалавечых каштоўнасцей, высокага пачуцця грамадзянскага абавязку. Фармуліроўка выхаваўчых мэт для настаўніка на канкрэтных ўроках можа набываць адпаведны выгляд: напрыканцы ўрока:

- ✓ вучні будуць падрыхтаваны да самастойнага рашэння задач;
- ✓ у вучняў будзе выклікана цікаўнасць да народнай творчасці, разуменне яе гістарычнай каштоўнасці;
- ✓ вучні будуць заахвачаны да актыўнасці;
- ✓ вучні будуць імкнуцца да ўзаемадапамогі, павагі да старэйшых, пачуцця такту, спагадлівасці;
- ✓ вучні будуць адчуваць адказнасць за даручаную справу, будуць імкнуцца да акуратнасці, добрасумленнасці.

Мэта, пастаўленая настаўнікам, павінна стаць мэтай вучня. Паміж матывамі і мэтамі існуюць вельмі складаныя адносіны. Найлепшы шлях руху— ад матыву да мэты, г. зн. калі вучань ужо мае матыў, то матыў падахвочвае вучня імкнуцца да зададзенай мэты. Змест вучэбнага матэрыялу, сама вучэбная дзейнасць можа выклікаць цікавасць тады, калі вучань мае магчымасць праяўляць у навучанні самастойнасць і ініцыятыву. Таму у пачатку ўрока агучваю **мэты ўрока вучням на іх мове** або выпрацоўваем іх разам з імі, зыходзячы з тэмы ўрока. Школьнікі ведаюць, што і як яны будуць

вывучаць, а пасля ўрока вучні гавораць, пра што яны даведліся на ўроку. Навучальная мэта павінна быць зразумелай вучням, быць перад вачыма, таму мэту ўрока на мове вучняў заўсёды запісваю на дошцы. Але яна павінна быць сфармулявана ад імя 1-й асобы: я буду ведаць, я буду ўмець, я змагу (далей пералічваецца тое, што буду ведаць, умець...). Вельмі важна, каб мэты на мове вучняў былі ўвесь урок у іх перад вачыма, каб можна было арганізаваць сітуацыі ацэнкі таго, як вучні набліжаюцца да мэты. Ведаючы мэту, вучань працуе больш і з лепшым плёнам, супрацоўнічае з настаўнікам, адчувае адказнасць за сваё навучанне.

Адным са стымуляў матывацыі з'яўляецца адзнака. Аднак, адзнака матывуе толькі тады, калі:

- ✓ вучань упэўнены ў яе аб'ектыўнасці;
- ✓ вучань успрымае яе як карысную для сябе,
- ✓ ведае, што трэба зрабіць для таго, каб дасягнуць больш высокіх паказчыкаў, і ўпэўнены, што яму акажуць у гэтым дасягненні дапамогу.

Каб адзнака выконвала матывацыйную функцыю, дамаўляюся з вучнямі аб крытэрыях ацэнкі. Разам з імі вызначаю, на што будзе звяртацца ўвага пры ацэнцы. Ідэя заключаецца ў тым, каб дакладна акрэсліць моманты (НАШТОБУЗУ), якія пакажуць як настаўніку, так і вучню, наколькі атрымалася дасягнуць мэты ўрока.

“НАШТОБУЗУ” – крытэрыі дасягнення мэты НА ШТО БУДУ ЗВЯТРАЦЬ УВАГУ (Дадатак 2). Я паслядоўна ацэньваю толькі тое, што было агаворана раней.

II этап – аперацыйна-пазнавальны

Тут вельмі важна, каб вучань пачаў дзейнічаць, прычым, дзейнічаць такім чынам, каб займаць актыўнае месца ў навучанні і адчуваць сябе вядучым у пазнаваўчым працэсе. Моцную і ўстойлівую матывацыю вывучэння прадмета стварае цікавасць да яго. Каб гэта адбылося, абавязкова

патрэбна абапірацца на тое, **што вучні ведаюць па дадзенай тэме**. Калі даваць новы матэрыял без уліку іх вопыту, то вучням будзе нецікава.

З вопыту работы я ведаю, што на гэтым этапе ўрока неабходна выкарыстоўваць актыўныя метады навучання. Яшчэ Сакрат казаў пра тое, што навучыць чалавека іграць на флейце можна толькі ў тым выпадку, калі ён сам будзе на ёй іграць.

Актыўныя метады навучання садзейнічаюць таму, што лягчэй зацікавіць вучня, таму што падача гатовага матэрыялу, без пастаноўкі перад вучнямі пэўных праблем, не выклікае ў іх цікавасці, хаця і не перашкаджае разуменню новага матэрыялу. Адсюль вынікае, што асноўным сродкам фарміравання станоўчай матывацыі з'яўляецца выкарыстанне настаўнікам такіх пытанняў і заданняў, якія патрабавалі б ад вучняў актыўнай пошукавай дзейнасці. Я пераканана, што важную ролю ў гэтым адыгрывае стварэнне праблемных сітуацый, калі вучні сустракаюцца з цяжкасцямі, якія яны не могуць вырашыць з дапамогай запasu сваіх ведаў. У такім выпадку самі вучні пераконваюцца ў неабходнасці атрымання новых ведаў.

На гэтым этапе лічу яшчэ адным вельмі важным момантам урока ўменне фармуляваць **ключавыя пытанні**. Ключавыя пытанні схіляюць вучняў да мыслення, заахвочваюць да пошуку адказаў і больш актыўнага ўдзелу ў працэсе навучання. Пры актыўнай ацэнцы пытанняў аб'ядноўваюць усіх навучэнцаў дзеля пошуку вырашэння ўзнятай настаўнікам праблемы. Варта зазначыць, што ключавыя пытанні не абавязкова павінны мець рысы пытанняў: гэта можа быць праблема, гіпотэза, загадка, задача, тэзіс, сітуацыя, малюнак ці здымак, калаж – і нават паводзіны настаўніка.

Напрыклад. Ключавое пытанне.

Тэма ўрока чалавек і свет “Жывая і нежывая прырода” (1 клас), пытанне: “Што агульнага ў матылька і каменя, і чым яны адрозніваюцца?”

Тэма: Часткі раслін, пытанне: “Чаму на сенажаці, дзе пасвіліся козы, ніколі не квітнелі кветкі?” або “Навошта трэба ведаць, з чаго складаюцца расліны?”

Урок літэратурнага чтэння 3 клас, вопрос “Можно ли по лесенке знаний добраться до небес ?”

Матэматыка 3 клас “Парадак выканання дзеянняў у выразах без дужак”
Настаўнік прапануе дзецям такую сітуацыю: дзяўчынка запісала пад дыктоўку «Да 15 дадаць 14 і памножыць на 2» так: " $15 + 14 * 2 = 58$ "; а хлопчык так: « $15 + 14 * 2 = 41$ ». Чаму так атрымалася?

Чалавек і свет 3 клас, тэма “Органы пачуццяў”, ключавое пытанне: “Адкуль вы ведаеце, што соль салёная, цукар салодкі, а лімон кіслы?”

На ўроку неаднаразова звяртаюся да ключавага пытання, каб вучні выказаліся, ці знайшлі яны адказ на гэта пытанне. Ключавое пытанне адметнае тым, што адначасова выконвае некалькі функцый:

- ✓ абуджае дапытлівасць і цікавасць да тэмы; паскарае засваенне матэрыялу;
- ✓ шчыльна звязанае з мэтай урока ці серыі ўрокаў;
- ✓ вядзе проста да выканання мэтай урока.

Калі вучні знаходзяць адказ на ключавое пытанне, то такім чынам ствараецца сітуацыя поспеху, у выніку сам урок валодае вялікімі матывацыйнымі магчымасцямі.

Важным у АА з’яўляецца выкананне **правіла непадымання рукі**. Калі задаю пытанне, то стараюся зацікавіць усіх вучняў у пошуку рашэння вызначанай праблемы. З гэтай мэтай падаўжаю час чакання адказу вучня, адрасую пытанні ўсім вучням, а не толькі тым, хто цягне руку; прапаноўваю шукаць адказы на пытанні ў парах і не караю за няправільныя адказы.

Прынцып непадымання рук дапамагае мне лепш кантраляваць, наколькі раўнамерна апытваю ўсіх вучняў, ці не абмінаю адных і ці не вылучаю другіх. Для гэтага часта выкарыстоўваю такі прыём як “лёсаванне”: вучні цягнуць карткі з імёнамі вучня, які адкажа на пытанне. Такі элемент латарэі-гульні паляпшае атмасферу, робіць яе больш бяспечнай і спрыяльнай для навучання. Перад тым, як даць правільны адказ, вучні маюць права абмеркаваць яго ў пары.

Гэта дае магчымасць усім вучням быць актыўнымі ўдзельнікамі працэсу навучання. Акрамя гэтага вучні не адчуваюць псіхалагічнага дыскамфорту, у іх няма няўпэўненасці з-за таго, што настаўнік можа выклікаць адказваць і вучань можна атрымаць дрэнную адзнаку. Вучань мае магчымасць аб'ектыўна ацаніць сябе, ён адчувае сябе паспяховым. А ў паспяховага вучня станоўчая матывацыя, станоўчыя адносіны да школы.

III этап - рэфлексійна-ацэначны.

Рэфлексійны кантроль сваёй дзейнасці – яшчэ адна крыніца матывацыі. Слова рэфлексія паходзіць ад лацінскага reflexior – зварот назад.

Таму гэты этап звязаны ў першую чаргу з супастаўленнем пастаўленых мэт і НАШТОБУЗУ, аналізам зробленага, аналізам таго, што ўдалося, што не атрымалася і аказаннем карэкцыйнай дапамогі. Таму стараюся арганізаваць работу на гэтым этапе такім чынам, каб ён служыў своеасаблівым "падмацаваннем" навучальнай матывацыі, што прывядзе да фарміравання яе ўстойлівасці.

Пасля таго, як арганізую вучэбна-пазнаваўчую дзейнасць, праводжу **прамежкавы кантроль** (сама-, узаемакантроль) і адразу, калі гэта неабходна, арганізую адпаведную карэкцыйную работу. У канцы ўрока праводжу **выходны кантроль** (самакантроль), які дае магчымасць ацаніць як мне, так і вучням, наколькі яны дасягнулі пастаўленых мэт, над чым яшчэ патрэбна папрацаваць у далейшым. А я ведаю, як спланаваць карэкцыйную работу па дадзенай тэме ў далейшым. У залежнасці ад поспехаў ці праблем выканання выходнага кантролю даю вучням дыферэнцыраваныя заданні. Абавязкова звяртаю ўвагу на крытэрыі паспяховага выканання дамашніх заданняў.

На гэтым этапе стараюся падводзіць вынікі такім чынам, каб вучні адчувалі задавальненне ад выкананай працы, пераадолення цяжкасцей, якія ўзніклі пры вывучэнні новага.

Стымуляваць матывацыю падчас правядзення ўрока стараюся праз задавальненне запатрабавання вучняў у зносінах і супрацоўніцтве з настаўнікамі і аднакласнікамі. **Зваротная сувязь** з'яўляецца асноўным кампанентам актыўнай ацэнкі. Зваротная сувязь павінна быць цесна звязана з раней вызначанымі крытэрыямі ацэнкі.

Прымяняю зваротную сувязь ў асноўным такім чынам:

- Зваротная сувязь вучню ад самога сябе. Дзякуючы таму, што прапануецца мэта, якая запісана на яго мове, крытэрыі поспеху і ацэнкі, эталоны правільных адказаў (ключы) вучань бачыць, у чым ён паспяховы (гэтаму радуецца), і вызначыць, над чым ён будзе працаваць далей, ці патрэбна яму мяняць нешта ў сваім спосабе навучання.
- Зваротная сувязь вучню ад партнёраў, ад суседзяў па парце. Пасля самаацэнкі вучні абменьваюцца выкананымі работамі і сусуднасяць іх з мэтай, крытэрыямі, эталонамі, пры заканчэнні ўрока вучні атрымліваюць вусныя парады ад сваіх аднакласнікаў. Гэта мае дваіное значэнне: з аднаго боку, вучань добра разумее аднакласніка, бо сам рашаў тую ж задачу, а з другога боку, вучыцца ў яго. Самаацэнка дазваляе навучэнцам знайсці адказы на пытанні: Што я ўжо ведаю? Над чым яшчэ павінен папрацаваць?
- Зваротная сувязь ад настаўніка да вучняў. Пры падвядзенні вынікаў урока звяртаю ўвагу на тое, што атрымалася, над чым патрэбна папрацаваць у далейшым. Пры праверцы пісьмовых работ некаторыя парады пішу на сцікерах. Пры гэтым даю ацэнку станоўчым момантам работы, затым звяртаю ўвагу на тое, што павінна быць выпраўлена і падказкі, як гэта можна зрабіць.

Напрыклад. Тэрэса, ты добра справілася з рашэннем ураўненняў, але дапусціла памылкі пры параўнанні велічынь. Вывучы адзінкі вымярэння даўжыні.

□ Зваротная сувязь ад вучня да настаўніка. Выкарыстанне сігнальных знакаляровых картак. Я назвала гэта гульнёй “Святлафор”. Зялёны колер – “усё зразумела”, жоўты – “ёсць пытанні”, чырвоны – “нічога не зразумела”. Або перад тым, як прыступіць да самастойнага выканання задання, вучні ў сшытку робяць адзнаку “+” – разумею, зраблю сам, “-“ – нічога не разумею, патрэбна дапамога, “?” – сумняваюся, не ўсё зразумеў. Настаўнік адразу бачыць, наколькі вучні зразумелі матэрыял, і тут жа дапамагае тым, каму гэта неабходна.

Розныя прыёмы зваротнай сувязі з’яўляюцца важным фактарам матывацыі. Яны прымушаюць дзяцей усведамляць, што яшчэ не засвоена ў межах вывучанай тэмы ці цэлага раздзела, даюць магчымасць праводзіць карэкцыйныя заняткі, якія ў далейшым спрыяюць паспяховаму засваенню вывучанага матэрыялу. Гэта забяспечвае псіхічнае і фізічнае здароўе вучняў, што дае магчымасць стымуляваць і матываваць станоўчыя адносіны да вучобы.

Такім чынам, выкарыстоўваючы метады актыўнай ацэнкі, я:

- вызначаю мэты ўрока і фармулірую іх так, каб яны былі зразумелыя вучням;
- дамаўляюся з вучнямі аб крытэрыях ацэнкі (на што буду звяртаць увагу пры ацэньванні (НАШТОБУЗУ));
- ствараю ў класе атмасферу, якая спрыяе навучанню;
- ведаю, як сфармуляваць ключавыя пытанні, якія пабуджаюць вучняў да мыслення;
- валодаю метадамі задавання пытанняў;
- прымяняю метады зваротнай сувязі;
- уводжу ў практыку метады узаема- і самаацэнкі.

А гэта і ёсць матывацыйная аснова вучэбнай дзейнасці вучня. Так як выкарыстанне дадзеных элементаў дае магчымасць засяродзіць увагу на вучэбнай сітуацыі, садзейнічае свядомаму ўспрыманню той дзейнасці, якая

арганізуецца на ўроку. Вучні імкнуцца дасягнуць пастаўленых мэт, якія былі агучаны на іх мове або сфармуляваны імі самімі, уключаюцца ў вучэбную дзейнасць. Самаацэнка працэсу і вынікаў дзеяння (прамежкавы і выніковы кантроль) даюць магчымасць адчуваць упэўненасць у сваіх дзеяннях, што прыводзіць да поспеху.

Выніковасць

Працуючы з метадам актыўнай ацэнкі я ўпэўнілася, што яна дае станоўчыя вынікі:

- 1) паляпшае вынікі навучання;
- 2) фарміруе ключавыя кампетэнцыі – вучыць вучыцца;
- 3) дапамагае адукацыі вучняў, якія маюць цяжкасці ў навучанні;
- 4) выконвае матывацыйную функцыю;
- 5) змяняе адносіны паміж настаўнікамі і вучнем.

Арганізаваны такім чынам працэс навучання спрыяе больш трываламу засваенню ведаў вучнямі, павышэнню іх адказнасці за канчатковы вынік навучання. Вучні перастаюць баяцца адказаў каля дошкі, самастойных і кантрольных работ, становяцца актыўнымі ўдзельнікамі (суб'ектамі) навучальнага працэсу, і, што самае галоўнае, жадаюць, каб навучальны працэс праводзіўся падобным чынам.

Аналіз вынікаў па выяўленні ўплыву станоўчай матывацыі на якасць ведаў навучэнцаў, праведзены школьнай псіхалага-педагагічнай службай, паказаў, што прапанаваны метады навучання спрыяе фарміраванню пазнаваўчай актыўнасці. Вынікі анкеты "Матывы навучальнай дзейнасці" (методыка Н. В. Мацюхінай), праведзенай з вучнямі класа, паказалі, што асноўным матывам навучальнай дзейнасці з'яўляецца пазнаваўчы матыв (жаданне пазнаць новае, ведаць больш), які склаў 84% апытаных.

Вывучаючы матывацыйна-запатрабавальную сферу вучняў (методыка Е. П. Ільіна і Н. А. Курдзюковай) атрымалі наступныя вынікі. **(Дадатак 3)**

З приведзенай табліцы бачна, што ў большасці вучняў (64 %) пераважае скіраванасць на набыццё ведаў, якая спрыяе фарміраванню ўстойлівых станоўчых адносін да вучобы і развіццю цікавасці да прадмета. АА дала магчымасць актывізаваць пазнаваўчую дзейнасць падчас урокаў, а праз фарміраванне станоўчай матывацыі можна палепшыць паспяховасць вучняў. (Дадатак 4)

Вывады і перспектывы

Падводзячы вынікі, можна сказаць, што развіццё навучальнай матывацыі – гэта працэс працяглы, карпатлівы і мэтанакіраваны. Устойлівая цікавасць да навучальнай дзейнасці ў малодшых школьнікаў фарміруецца праз выкарыстанне метаду актыўнай ацэнкі. Менавіта актыўная ацэнка прадстаўляе сабою вельмі дзейсны метада паляпшэння матывацыі і вучнёўскіх дасягненняў, асабліва для тых, хто мае праблемы з вучобай.

У маіх вучняў, якія заканчваюць 4 клас, адбыліся змены ў структуры матывацыі, значна павялічылася ўдзельная вага іх ўнутраных матываў. Лічу, што гэта служыць першым крокам да выхаванні сучаснай асобы, якая разумее і ўсведамляе каштоўнасць ведаў (не адзнакі), і самастойна кіруе працэсам іх асваення для дасягнення пастаўленых мэт.

Я вельмі спадзяюся, што маім вучням і ў сярэднім зьяне не трэба будзе тлумачыць, для чаго трэба хадзіць у школу і добрасумленна выконваць хатнія заданні; іх не трэба будзе матываваць «бізуном і пернікам» – вельмі хочацца верыць, што яны будуць разумець і ўсведамляць важнасць вучэбнай дзейнасці для іх асабістага развіцця, а паспяховаць будзе залежыць ад іх асабістых намаганняў і магчымасцей. Для таго, каб настаўнікі змаглі прадоўжыць фарміраванне станоўчай матывацыі ў вучняў, калі яны прайдуць ў 5 клас я:

- ✓ правяла майстар-клас па выкарыстанню АА на ўроках;

✓ выступіла на педсавеце *на тэме* “Мэта ўрока згодна метаду АА” і “Зваротная сувязь згодна метаду АА”.

Атрыманья вынікі дазваляюць вызначыць перспектывы далейшай дзейнасці:

- ✓ *далейшае вывучэнне праблемы фарміравання станоўчай матывацыі праз выкарыстанне элементаў АА;*
- ✓ *распрацоўка тэставых заданняў (для выніковага кантролю) на ўроках літаратурнага чытання;*
- ✓ *даследванне пытанняў выкарыстання зваротнай сувязі, як сродка матывацыі.*

Літаратура

1. **Актыўная ацэнка:** метады дапам. / укл. Н. Ільніч. – Мінск, 2011. – 83 с.
2. **Выготский, Л. С.** Педагогическая психология / Л. С. Выготский. – М., 1996.
3. **Запрудский, Н. И.** Современные школьные технологии-2 / Н. И. Запрудский. – Минск : Сэр-Вит, 2010. – 256 с.
4. **Маркова, А. К.** Формирование мотивации учения: книга для учителя / А. К. Маркова и др. – М.: Просвещение, 1990.
5. **Хуторской, А. В.** Методика личностно-ориентированного обучения. Как обучать всех по-разному?: пособие для учителя / А. В. Хуторской. – М.: ВЛАДОС-ПРЕСС, 2005. – 383 с.

Урок: матэматыка

Дата: 15.04.2013 г

Клас: 3

Тэма: Множанне на круглыя двухзначныя лікі

Узаемасувязь з раней атрыманымі вынікамі: вучні ўмеюць множыць двухзначны лік на адназначны, на 10, умеюць рашаць задачы на сустрэчны рух.

Мэты заняткаў:

да заканчэння ўрока вучні будуць ведаць алгарытм множання на круглыя двухзначны лік;

змогуць устанаўліваць узаемасувязь пры множанні на адназначны і круглыя двухзначны лік;

вучні будуць падрыхтаваны да самастойнага рашэння задач на сустрэчны рух.

Мэта на мове вучняў: напрыканцы ўрока буду умець множыць на круглыя двухзначныя лікі

НаШтоБузу:

уменне множыць на адназначны лік і на 10;

множыць на круглыя двухзначны лік;

рашаць задачы на сустрэчны рух;

уменне працаваць у групках.

Абсталяванне: карткі з адказамі, крытэрыі ацэнкі работы групы, схемы – апоры «Скорасць, час, адлегласць», камп'ютар, магнітныя лічбы.

Як маюць прайсці заняткі:

1. Арыенціровачна-матывацыйны этап. (3 мін)

Грае за вокнамі лёгкі прамень, Смутку не ведае сонечны дзень	Добрым настроем, усмешкай сустрэнь ясны, бязвоблачны, сонечны дзень.
---	---

Давайце і мы з добрым настроем пачнём урок. Жадаю вам поспехаў. У нас усё атрымаецца! Мы клас! Адзін за ўсіх, і ўсе за аднаго!!

Настаўнік аб'яўляе тэму ўрока і прапануе вучням сфармуляваць мэты, затым звяртаецца ўвага на НаШтоБузу.

3. Праверка дамашняга задання. (5 мін)

На дошцы запісаны адказы, вучні выконваюць праверку, ацэньваюць правільнасць рашэння.

696	6	390
744	2	570
5	270	7
3	380	12

Вусна. – На якія дзве групы можна раздзяліць лікі?

- Назавіце круглыя лікі?

- Колькі адзінак кожнага разраду ў ліку 696, 270?

- Колькі ўсяго дзясяткаў у ліку 744 і 380?

Аналіз задачы № 9 с 73.

Работа ў групах. Помніце і захоўвайце крытэрыі работы ў групе. Напішыце, як знайсці адлегласць, скорасць, час.

2. Аперацыйна-пазнавальны этап. (10 мін)

Апора на ранейнабытыя веды. Вуснае лічэнне.

1) Прадстаў круглыя лікі ў выглядзе здабытку двух лікаў, калі дзін з множнікаў роўны 10.

2) Павяліч лікі ў 10 разоў

3) Вылічы. Вучні лічаць, знаходзяць картку з адказам і прымацоўваюць яе на дошцы. Затым карткі пераварочваюцца і вучні чытаюць: “Ура! 😊 Рашылі!”

13*4	16*6	12*5
25*3	21*3	18*4
11*5	20*4	14*2
33*3	22*4	19*3

Што змянілася? 12*50; 18*40

Настаўнік: $12*40 = 12 * (4*10) = 48*10 = 480$

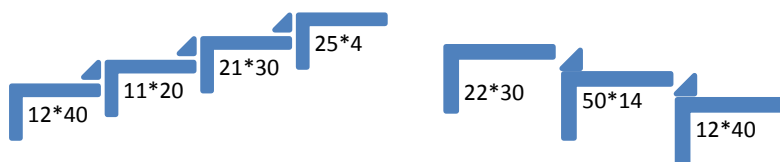
Вучні: $15*30 = \dots$

Работа з падручнікам. №1 (1-3 сл.) Сам. 4 сл.

Кантрольна ацэначны этап 1. (3 мін) Вучні лічаць каля дошкі. (Першы прыклад распісваюць, другі коратка)

14*50	12*60	21*30	41*20	13*50	32*20	17*30
18*30	31*30	14*50	25*30	22*40	15*40	24*20

Фізкультхвілінка. (3 мін)

Замацаванне атрыманых ведаў. (10 мін)

1) Задача на сустрэчны рух. Адлегласць паміж дзвюма вёскамі 56 км. Адначасова з гэтых вёсак выехалі два веласіпедысты. Скорасць першага 15 км/г, а другога 13 км/г. Праз які час яны сустрэнуцца? Аналіз. Запіс рашэння. Праверка. Складанне адваротных задач.

* №7 с.75 Гульня “Матэматычная эстафета”

Кантрольна-ацэначны этап №2. Вылічы зручным спосабам. № 9 (1,2 сл.).

Д/з. № 9 (3, 4 сл.), задача. Крытэрыі.

3. Рэфлексіяна-ацэначны. Падвядзенне вынікаў. (5 мін) Звяртаецца увага на НаШтоБузу. Ці дасягнулі пастаўленай мэты? Дайце ацэнку работы групы.

Кантроль ведаў. Крытэрыі. (Аб’ём работы 3 заданні.

1-задача на сустрэчны рух, 2-пісьмовыя прыёмы множання, складання і аднімання трохзначных лікаў, 3- заданне множанне на 10 і на круглы двухзначны лік.)

Ключавое пытанне вучням. Як памножыць $15*40$?

Урок: русский язык	Дата:31.01.2013	Класс:3
Тема: Непроизносимые согласные в словах		
взаимосвязь с ранее полученными знаниями: ученики владеют понятием согласные звуки, однокоренные слова		
Цели занятий:		
К концу урока ученики должны:		
1. знать какие согласные называются непроизносимыми;		
2. уметь находить непроизносимую согласную и проверять её		
3. запомнить как можно больше слов с этой орфограммой		
Цели занятий на языке учеников:		
Я буду учиться находить согласную, которая играет с нами в прятки.		
НаШтоБузу:		
✓ Уметь писать слова с двойными согласными, безударными гласными в корне.		
✓ Уметь подбирать однокоренные слова.		
✓ Уметь находить слова с непроизносимой согласной.		
✓ Уметь проверять написание таких слов.		

Урок: чалавек і свет	Дата: 18.04.2014	Клас:3
Тэма: Органы пачуццяў		
<u>Мэты заняткаў</u>		
да заканчэння ўрока вучні будуць ведаць:		
сістэму органаў пачуццяў, якое значэнне яны маюць ў жыцці чалавека;		
асноўныя правілы аховы органаў слыху і зроку і пастараюся пераканаць вучняў у неабходнасці іх выканання;		
вучні будуць даваць поўныя адказы на пытанні.		
<u>Мэты заняткаў на мове вучняў:</u>		
я буду ведаць, якія органы называюцца органамі пачуццяў;		

я буду ведаць, як захаваць зрок і слых

НаШтоБузу:

- ✓ ведаць органы пачуццяў;
- ✓ ведаць правілы, як захаваць зрок (аховы);
- ✓ ведаць правілы, як захаваць слых;
- ✓ правільнае выкананне тэставых заданняў.

Урок: русское литературное чтение	Дата: 18.04.2014	Класс: 3 класс
Тема: И. Панькин «Легенда о матерях»		
Цель занятий: к концу урока ученики будут владеть понятиями легенда и рассказ; ученики будут вовлечены в диалог при обсуждении произведения, а также будут уметь ставить вопросы по содержанию прочитанного, отвечать на них; ученики будут стремиться к взаимопомощи, уважению к матери, сочувствию.		
Цель занятий на языке учеников: к концу урока: Я буду знать, что такое рассказ и что такое легенда. Я буду знать содержание «Легенды о матерях». Я отвечу на ключевой вопрос. Ключевой вопрос. Откуда у моряков взялась сила?		

НаШтоБузу (На что я буду обращать внимание на уроке.)

- * знание пословиц о маме
- * знать, что такое легенда
- * умение работать в группе
- * умение вести диалог
- * правильное выполнение теста

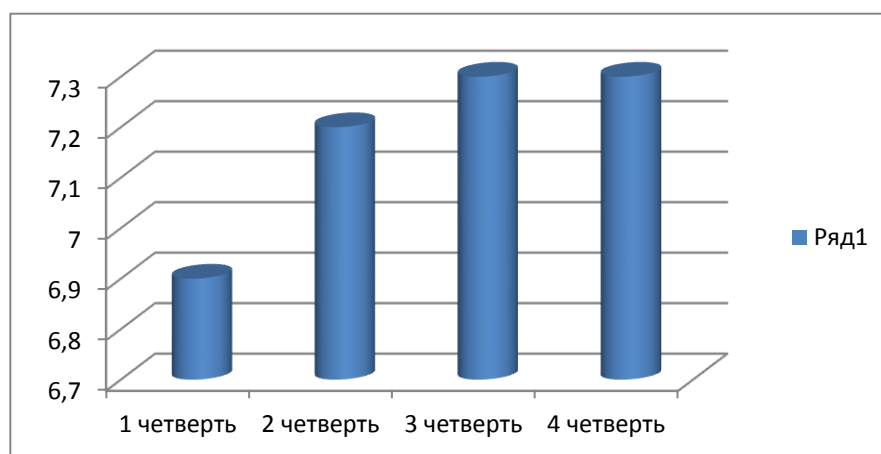
Дадатак 3

Табліца дадзеных па выніках вывучэння матывацыйна-запатрабавальнай сферы вучняў 4 класа

Колькасць вучняў	Накіраванасць на набыццё ведаў			Накіраванасць на адзнаку		
	Вышэй сярэдняга	Сярэдні ўзровень	Ніжэй сярэдняга	Вышэй сярэдняга	Сярэдні ўзровень	Ніжэй сярэдняга
6	4	1	1	2	2	1
%	64	16	16	32	32	16

Дадатак 4

Сярэдні бал 3 класа 2012/2013 н.г

Сярэдні бал вучняў 2012/2013 н.г.

